

Intensief mvt-onderwijs op een nieuwe school: twee jaar basisvorming in twaalf weken!

HETTY MULDER

Op Slash 21 is het onderwijs op een onconventionele manier georganiseerd. Hetty Mulder beschrijft in dit artikel hoe het onderwijs in de moderne vreemde talen er uitziet: in het eerste leerjaar worden deze onderwezen in intensieve periodes van twaalf weken. In de volgende jaren wordt de taalvaardigheid bijgehouden in een zogenaamd onderhoudsprogramma. Het gebruiken van Duits, Engels en Frans wordt dan zoveel mogelijk gekoppeld aan wat in de kernbegrippen aan de orde komt. Dit project was een van de vijf prijswinnaars voor het Europees label voor innovatief talenonderwijs. De prijs werd op de Landelijke Studiedag van Levende Talen op 1 november 2003 in Utrecht overhandigd door onderwijsminister Van der Hoeven.

Op Slash 21, de onderbouwschool van de Carmelstichting in Lichtenvoorde, zijn vanaf 1 september 2002 drie stamgroepen van elk 50 leerlingen van start gegaan met een vooruitstrevend programma in een onconventionele organisatievorm in een vrijwel nieuw gebouw met een kersvers begeleidingsteam. In augustus 2003 zijn daar nog eens drie groepen van 50 leerlingen bijgekomen. Het

gaat om een onderbouwschool waarbij de vmbo-leerlingen op een gegeven moment instromen in de bovenbouw van het vmbo van de naastgelegen reguliere school voor vmbo, het Marianum. Voor de havo-leerlingen geldt een vergelijkbare instroom in de bovenbouw van het reguliere havo/vwo in het acht kilometer verder gelegen Marianum in Groenlo.

Het curriculum

Het programma bestaat uit drie grote curriculumonderdelen: het sciencecurriculum, het humanitiescurriculum en het vreemde-talen-curriculum. In het science- en humanitiescurriculum zijn, naast de vakken die normaal gesproken tot science en humanities behoren, een aantal traditionele vakken als 'schering en inslag' verweven (zie voor de uitleg van deze termen het artikel van Dirkje Ebbers in dit nummer). Het gaat hierbij om wiskunde, Nederlands, expressie en sociaal-ethische oriëntatie. De moderne vreemde talen kennen eerst een intensieve periode van 12 weken waarin in het eerste leerjaar voor Engels en Duits de grondslag wordt gelegd volgens de kerndoelen van de basisvorming en in het tweede leerjaar voor Frans, eveneens in een

met opdrachten aan bij de kernbegrippen die op dat moment aan bod zijn in het *science- en/of humanities-curriculum*, zoals Kracht, Macht, Energie, Golven, Groei, Evenwicht, Binding, enzovoort. Het intensieve programma van een taal beslaat ongeveer 180 klokuren en hierin wordt een minimumvariant van het kerndoelenprogramma gerealiseerd. Het intensieve programma van een taal wordt aangestuurd door 12 speciaal ontwikkelde, boekvervangende webquests, waarvan de leerlingen er één per week moeten uitvoeren. Een webquest bevat een realistische, levens-echte taak waar in die week naar toe gewerkt wordt. De realisatie c.q. presentatie van die taak vindt elke vrijdag plaats. Soms worden hier ook ouders bij uitgenodigd: in webquest 2 voor Duits moeten er bijvoorbeeld taarten gebakken worden, waarvoor op de vrijdag dan een complete Konditorei wordt ingericht!

De thema's van de webquests

De onderwerpen van de webquests zijn ontleend aan onderwerpen die in de kerndoelen genoemd worden en die ook in de meeste leerboeken in meerdere of mindere mate voorkomen. De taak die aan zo'n thema gekoppeld wordt, voldoet aan eisen van authenticiteit en functionaliteit, zoals die ook voor talenquests geformuleerd zijn. Enkele van de gekozen thema's zijn: vrienden en vriendinnen, hobby's, sport, school, idolen, eten en drinken, in welk landen spreekt men deze taal, de taal als instrument. De authentieke taken waarnaar toe gewerkt wordt zijn zeer gevarieerd: het maken van een collage, het ontwerpen van een wandkaart met gegevens over alle *Bundesländer*, het bakken van een taart, het spelen van bepaalde rollen, het maken van een schoolkrant, het in elkaar zetten van een reportage, het ontwerpen van een website, het organiseren van een *high tea*, het ontwerpen van een uitwisselingsprogramma, het

maken van een folder voor een reis naar een ver land, enzovoort.

Aansturing van het leren via webquests

De webquests sturen het leren aan en zijn boekvervangend. Dit gebeurt door middel van een vaste opzet en via een stappenplan (zie Kader 1) dat door de leerlingen gevolgd moet worden. Deze kunnen altijd terugkijken in het stappenplan en terugschakelen naar een vorige stap, maar het is niet de bedoeling dat ze door de stappen heen gaan zappen. De begeleiding moet daarop toezien. De stappen bieden overigens voldoende ruimte voor het maken van eigen keuzes (veel of weinig grammaticaoefeningen om een talig doel te bereiken, een biografie lezen van een idool naar keuze, enzovoort). Sturing via de computer betekent niet dat er alleen maar met de computer wordt geleerd. Het is niet de bedoeling om stijve vingers van het schrijven te vervangen door vierkante ogen! Voorbeelden van dit soort opdrachten zijn: een gesprekje voorbereiden, inspreken op een recorder, oefenen met de native speaker, boekjes lezen in de leeshoek, een dvd kijken in de luisterhoek, een collage maken, buiten school een opdracht uitvoeren, zoals boodschappen doen voor het bakken van een taart.

De webquests bevatten oefeningen die meestal met het programma *Hot Potatoes* zijn gemaakt, dat directe feedback mogelijk maakt, wat bij de begeleiding van 50 leerlingen erg prettig is. Dit soort oefeningen komt in de oorspronkelijke talenquests (zie www.talenquest.nl) niet voor, omdat die nooit als boekvervangende cursus bedoeld zijn.

De webquests bevatten in de taakbalk onder het kopje *Gereedschapskist* allerlei hulpmiddelen om het leren makkelijker te maken. Dit varieert van tips voor leesstrategieën tot een elektronisch woordenboek of hoe maak ik een powerpointpresentatie. De

gereedschapskist is vanuit elke webquest en tijdens het onderhoudsprogramma voor de leerlingen toegankelijk.

Vocabulaireverwerving

Om ervoor te zorgen dat met het loslaten van een vaste methode en het maken van eigen keuzes binnen het programma de vocabulaireverwerving in de knel zou komen, wordt er gewerkt met een aanvullend trainingsprogramma voor vocabulaireverwerving. In dit programma is op voorhand een basiscorpus van ongeveer 800 woorden ingevuld aan de hand van contextzinnen. De leerlingen moeten de woorden aan de hand van een Nederlandse stimulus invullen in de contextzin. Wanneer ze correct hebben gehandeld, horen ze daarna de zin uitgesproken door een native speaker. Vervolgens kunnen ze de zin nazeggen en hun uitspraak vergelijken met die van de native speaker. Woorden die niet correct worden ingevuld komen in de loop van het trainingsprogramma vanzelf weer terug in het trainingsprogramma. Woorden die wel correct zijn ingevuld, komen ter controle ook nog een keer terug. In de loop van

het werken met de webquests wordt het corpus aangevuld met woorden die uit de eigen woordbestanden van de leerlingen zijn gekomen. Het trainingsprogramma voor woordenschat loopt door in de onderhoudsfase. In deze fase wordt zoals gezegd aangesloten bij de thema's uit het science- en/of humanitiescurriculum. Voorbeelden van dergelijke opdrachten, die ongeveer eens per maand per taal aan bod komen zijn: vreemdtalige bronnen raadplegen over bijvoorbeeld zure regen of kernenergie (*science*), een beschrijving maken over hoe je stad er over 30 jaar uit zal zien of hier een interview over afnemen (*humanities*), een powerpointpresentatie of een discussie houden (zie Kader 2). Bij dit onderhoudsprogramma kunnen de taalleerinstrumenten uit het intensieve deel herhaald worden, zoals het gebruik van leesstrategieën of het gebruik van vraagwoorden in interviews.

Het vastleggen van prestaties

Het leerproces van de leerlingen wordt vastgelegd in een portfolio, zowel in een fysieke map als in een digitaal portfolio. Tussenproducten van leerlingen worden digitaal bewaard in

Pupil's page	<p>Task</p> <p>You are going to write a brochure. In that brochure you will give information to people who are interested in a far away holiday. You can pick any destination. Make sure there is enough information available of the chosen country by surfing on the Internet and comparing different web sites. Once you have finished the brochure you are also going to make a web site on which you are going to sell your far away holiday.</p>	Pupil's page	<p>Process</p> <table border="1" style="border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr><td>step 1</td><td>step 2</td></tr> <tr><td>step 3</td><td>step 4</td></tr> <tr><td>step 5</td><td>step 6</td></tr> <tr><td>step 7</td><td>step 8</td></tr> <tr><td>step 9</td><td>step 10</td></tr> </table>	step 1	step 2	step 3	step 4	step 5	step 6	step 7	step 8	step 9	step 10
step 1	step 2												
step 3	step 4												
step 5	step 6												
step 7	step 8												
step 9	step 10												
Top		Top											
Introduction		Introduction											
Task		Task											
Process		Process											
Resources		Resources											
Evaluation		Evaluation											
Flashback		Flashback											
Teacher's page		Teacher's page											
Tool box		Tool box											

Kader 1. Voorbeeld uit een webquest

BINDING *

Introduction

You have received lots of information about Europe. With the entire group you are invited to come to a discussion program to interview a British person (Ann) on her opinion about Great Britain and Europe. The show is hosted by one of your tutors who will lead the discussion.

Task

You have to come up with 10 questions per group of 4 persons in order to interview Ann about this topic. Once you have written the questions down you are going to ask them in the discussion program.

Process

- Step 1 Form a group of 4 persons
- Step 2 Surf to www.britainineurope.org.uk/templ.phtml?id=3
- Step 3 Surf through the topics 'What Europe does for Britain' and 'The effect of the euro' (30-45 minutes)
- Step 4 Make up 8 questions with your group on how a British person (in this case Ann) sees Britain in Europe. You can think for example of the Euro (30 – 45 minutes). Our 8 questions:
 - 1.
 - 2.
 - 3.
 - 4.
 - 5.
 - 6.
 - 7.
 - 8.
- Step 5 The discussion program has started. Each person will ask a question to Ann. The host (one of your tutors) will lead the discussion. It goes without saying that you are allowed to react on Ann's answers during the show. After all it is a discussion program.

Step 6 The discussion leader will draw a conclusion at the end about Britain in Europe. Write down that conclusion and say whether you agree or disagree with that conclusion, also say why.

Step 7 If necessary, use the 'tool box'.

Step 8 During the 'Development period' (onderhoudsprogramma) and other periods you will also read, write, listen and speak English. You will write down what you have done on the different 'logs' (Word files). Make sure your tutor signs them with his/her initials. You will need the information for your language portfolio. You will use the logs for all periods. Save the logs on your computer.

Evaluation

You will be graded on:

step	tutor
4	8 questions
5	participation in the discussion program (best participant wins a prize)
8	onderhoudsprogramma Reading Listening Speaking Writing Flora

Flashback

You have learnt how a British person sees Britain in Europe. You have also drawn your own conclusion about this topic.

Tool box

Use the tool box, if necessary.

Resources

www.britainineurope.org.uk/home.phtml

Kader 2. Voorbeeld van een onderhoudsopdracht

periode van 12 weken. Daarna worden de moderne vreemde talen in een onderhoudsprogramma bijgehouden, door ze ook als een vorm van schering en inslag te laten terugkomen in de curricula voor *science* en *humanities*. Op die manier worden de vaardigheden bijgehouden en wordt de woordenschat uitgebreid om een succesvolle overstap naar de bovenbouw te kunnen maken.

Het vreemde-talencurriculum

Slash 21 is een gemeenschappelijk project van de Carmelstichting en de KPCgroep. De stuurgroep van deze beide instellingen deed in 2000 het verzoek aan de SLO om een intensief talencurriculum voor de nieuwe school te ontwerpen. Dat curriculum moest in ieder geval aan de volgende kenmerken voldoen:

- een minimumrealisatie van de kerndoelen basisvorming vormde het einddoel van het programma van 12 weken;
- er waren 12 klokuren per week beschikbaar voor de uitvoering;
- de uitvoering moest haalbaar zijn in groepen van 50 leerlingen met twee à drie begeleiders waarvan slechts één docent in de betreffende taal en één native speaker;
- het programma moest digitaal aangestuurd worden;
- de leerlingen moesten de gelegenheid krijgen veel eigen keuzes te maken;
- de leerlingen moesten met succes kunnen instromen in de reguliere bovenbouw van het vmbo of het havo/vwo.

De SLO heeft deze uitdaging aangenomen en een talencurriculum ontworpen voor Engels, Duits en Frans dat aan bovenstaande criteria lijkt te voldoen. 'Lijkt' vraagt om een korte toelichting: de vormcriteria voor het programma zijn gerealiseerd en de mensen op school kunnen er goed mee uit de voeten. De doelen van de basisvorming worden gehaald,

gelet op de scores op de bavo-toetsen van het Cito en een externe meting, maar over het resultaat van de instroom in de bovenbouw kunnen we op dit moment nog geen uitspraken doen, aangezien de eerste leerlingen nu in het tweede leerjaar zitten.

Het vreemde-talencurriculum bestaat uit twee onderdelen: een intensieve taaltrainingsperiode van 12 weken en een onderhoudsprogramma. Voor de intensieve taaltrainingsperiodes is gekozen voor het inzetten van een aangepaste vorm van *webquest*, een onderwijsconcept waar de SLO al bij betrokken was via het project Talenquest. Voor alledrie de moderne vreemde talen van de basisvorming worden achtereenvolgens (dus nooit meer dan één taal tegelijk) intensieve taaltrainingsblokken van 12 weken aangeboden. Tijdens die 12 weken wordt er vier dagdelen per week een taaltrainingsprogramma aangeboden terwijl er elke vrijdag nog een dagdeel beschikbaar is voor presentaties van wat in die week geleerd is in de vorm van zoveel mogelijk authentieke taken. In leerjaar 1 volgt groep A eerst Engels in de eerste periode van 12 weken en groep B volgt Duits. Na 12 weken wordt dat omgedraaid volgens een zodanig rooster dat alledrie de groepen bij het einde van het eerste leerjaar een intensieve trainingsperiode Engels en Duits gedaan hebben. In het tweede leerjaar volgen alle leerlingen het intensieve programma Frans in drie achtereenvolgende periodes van 12 weken. Leerlingen voor wie dit echt een te grote belasting blijkt te zijn, mogen na één maand afhaken en krijgen dan in de vrijgekomen tijd praktische vakken en opdrachten aangeboden. Het programma Frans draait dit jaar voor het eerst. Na een maand zijn er bij de eerste groep van de 52 leerlingen vijf afgehaakt (het gaat hier om heterogene groepen van vmbo tot en met vwo).

Nadat de leerlingen een intensieve training in een bepaalde taal gevolgd hebben, beginnen zij voor die taal aan het onderhoudsprogramma. Het onderhoudsprogramma sluit

een map Tussenproducten. Eindproducten, zelfevaluaties aan de hand van het Europese Taalportfolio en het oordeel van de docent en de native speaker hierover worden bewaard in het digitale portfolio. Hierin worden ook de scores op de basisvormingstesten en eventuele andere toetsen opgenomen. Op grond van deze evaluaties wordt onder andere aan de ouders gerapporteerd.

Begeleiding

De leerlingen worden begeleid door een team van tutoren. In elke begeleidingsgroep van 50 leerlingen zitten per taal één bevoegd docent en één native speaker. Dit wordt soms aangevuld met een onderwijsassistent. Er zijn dus twee à drie personen op 50 leerlingen aanwezig voor de begeleiding. Deze begeleiders spreken tijdens de hele intensieve periode zoveel mogelijk de doeltaal met de leerlingen en begeleiden hun tijdens het leerproces, dat aangestuurd wordt vanuit de taakbalk van de webquests. Uiteraard vraagt dit voor Frans een langere aanlooperperiode dan voor Duits en Engels. Bij Duits en Engels is bijvoorbeeld alleen de instructie in de eerste webquest in het Nederlands en daarna in de doeltaal, terwijl bij Frans het Frans als instructietaal pas later wordt ingevuld, waarbij de mogelijkheid blijft bestaan de informatie ook in het Nederlands te raadplegen. De docent en de native speaker hebben bij de begeleiding een

controleerende en corrigerende functie: als de uitspraak niet voldoende herkenbaar is, moet extra geoefend worden met de native speaker; bevat een schrijfproduct te veel fouten, dan moeten er extra oefeningen worden gedaan, enzovoort.

Openbaarheid van het project

De SLO ontwikkelt het vreemde-talencurriculum in het kader van een aantal opeenvolgende veldaanvragen van de Carmelstichting. Met alle betrokken partners is afgesproken dat de ontwikkelde materialen na een aantal testrondes bijgesteld zullen worden en vervolgens onder begeleiding van de SLO beschikbaar zullen zijn voor andere gebruikers.

* Het voorbeeld in Kader 2 is afkomstig uit het onderhoudsprogramma voor Engels, en maakt deel uit van het humanities-kernbegrip Binding, waarin inhoudelijk aandacht geschonken wordt aan Europa. In de opdracht wordt verwezen naar Ann: zij is de native speaker voor Engels op school is en vervult daar tevens de functie van secretaresse.